RODINNÁ POLITIKA NA MÍSTNÍ ÚROVNI VE MĚSTĚ OLOMOUC

VÝZKUMNÁ ZPRÁVA

SocioFactor s.r.o.

Daliborova 631/22
709 00 Ostrava – Mariánské Hory
www.sociofactor.eu

Zpracováno pro statutární město Olomouc

2018

Obsah

1 Úvod 2
2 Metodologie výzkumu 5
3 Vybrané sociálně-demografické ukazatele 6
4 Rodinná politika na úrovni městských částí 11
4.1 Dopravní bezpečnost 12
4.2 Prostory 12
4.3 Komunikace 13
4.3.1 Zapojování rodin 13
4.3.2 Komunikace s Magistrátem města Olomouc 14
4.4 Spolupráce 15
5 SWOT analýza 15
6 Závěrečná shrnutí a náměty 17
7 Seznam grafů 19
8 Seznam použité literatury 19

1 Úvod

Město Olomouc je aktivní na poli lokální rodinné politiky již několik let a hlásí se k významné podpoře zdravé a fungující rodiny. V současnosti statutární město Olomouc připravuje novou Koncepci rodinné politiky. Cílem předkládané výzkumné zprávy je **přispět svými náměty k dalšímu směřování rodinné politiky** na území města. Cílem výzkumu bylo zjistit, **jak rodinnou politiku posuzují její potenciální nositelé na úrovni komisí městských částí**, které jsou mezičlánkem mezi městem a občany. Současně výzkum přináší **aktualizace vybraných sociálně-demografických ukazatelů rodinné politiky**, které mají návaznost na ukazatele analyzované v dokumentu *Studie rodin v Olomouci* vypracovaný roku 2015 společností SocioFactor.

Rodinná politika je v ČR vymezena jako souhrn aktivit a opatření zřizovaných za účelem podpory rodiny. Důraz je kladen na to, aby rodiny mohly uskutečňovat svobodně svá rozhodnutí a přesvědčení dotýkající se rodinných hodnot, způsobů péče a cílů rodinného i osobního života.[1]

Vláda ČR v roce 2005 schválila *Národní koncepci rodinné politiky*, které předcházelo zpracování *Národní zprávy o rodině* z roku 2004. Do této doby nebyla rodinná politika na celostátní úrovni explicitně koncipována.[2] Na tuto koncepci navázal v roce 2008 *Soubor prorodinných opatření – Prorodinný balíček,* jehož součástí byla *Národní koncepce podpory rodin s dětmi.* Mezi další zásadní dokumenty v oblasti rodinné politiky patří *Souhrnná zpráva o plnění Národní koncepce podpory rodin s dětmi* z roku 2010. V roce 2015 vznikla Odborná komise pro rodinnou politiku. Komise měla za cíl zhodnotit současný stav podpory rodin a navrhnout postupy pro prosazení opatření, která mají zlepšit postavení rodiny ve společnosti.[3] Ve spolupráci s komisí vytvořilo Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále MPSV) v roce 2017 *Koncepci rodinné politiky*.[4] V Koncepci je zpracováno dlouhodobé a systémové řešení rodinné politiky v ČR. Hlavní důraz je kladen na vytvoření příznivějšího společenského klimatu a socio-ekonomických podmínek pro fungování rodin, posilování vědomí a významu rodinných hodnot. Dále se Koncepce zaměřuje na odstraňování bariér a společenských tlaků, jimž jsou

[1] Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2016. *Podpora rodiny* [online], [cit. dne 10.8.2018]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/cs/14469
Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2017. *Koncepce rodinné politiky*.
[2] Kuchařová a kol. 2017. *Zpráva o rodině*. VUPSV. Praha, s. 11.
[3] Odborná komise pro rodinnou politiku 2015–2017 [online], [cit. dne 10.8.2018]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/cs/21022
[4] Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2017. *Koncepce rodinné politiky*.

rodiny vystaveny a které ohrožují funkčnost rodin.[5] Koncepce rodinné politiky byla rovněž doprovázena mnohými legislativními změnami.[6] S Koncepcí současně vznikla také *Zpráva o rodině* obsahující analýzu aktuální situace rodin ve společnosti a věnující se klíčovým oblastem života rodin v ČR. V předchozích letech probíhaly také obsáhlé diskuze, jaké mají mít kompetence v oblasti rodinné politiky obce a kraje. MPSV reagovalo v roce 2008 dokumentem *Metodické doporučení MPSV – Rodinná politika na úrovni krajů a obcí*, který má za úkol vést a podpořit rodinnou politiku na úrovni samosprávních celků.

Je to právě místní úroveň rodinné politiky, na které „dochází k ještě bližšímu prolínání přístupů, které jsou zaměřeny ryze na rodinu, a těch, které na ni nejsou přímo směrovány, ale jejichž dopady znamenají pro rodiny významnou podporu (např. životní prostředí v obci, podpora zaměstnanosti, dopravní infrastruktura).“[7] Rodiny mají rozmanité potřeby a potýkají se s různorodými problémy. Tyto různé potřeby a problémy není možné registrovat a řešit pouze za pomocí národních a krajských rodinných politik, které mají spíše univerzální podobu. Naopak podstatným a efektivním nástrojem je rodinná politika lokální. [8]
Město Olomouc disponuje rodinnou politikou dotýkající se rodin žijících na jeho území a ve svých koncepčních dokumentech vymezuje základní soubor oblastí, kterým se věnuje:

- Komunikace s rodinami
- Služby pro rodiny
- Slučitelnost rodinného života a zaměstnání
- Městský prostor přátelský rodinám
- Přímá podpora rodin
- Institucionální udržitelnost rodinné politiky[9]

Pro roky 2014-2015 byl vytvořen koncepční materiál, který přišel s vizí města jako přátelského rodině. Tento dokument reagoval na neucelenost koncepce rodinné politiky ve městě, její nesystematičnost, nedostatečné personální a institucionální zajištění. Jedním z hlavních cílů bylo rozvinout takovou politiku, která by zastřešila doposud nesystematicky propojené prvky

[5] Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2017. Tisková zpráva. *Koncepce přináší dlouhodobá řešení rodinné politiky v ČR*. Praha [online], [cit. dne 10.8.2018]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31577/TZ_MPSV_-_Vlada_schvalila_Koncepci_rodinne_politiky.pdf
[6] Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2017. *Koncepce rodinné politiky*, s. 2.
[7] Kuchařová, Věra, Kamila Svobodová, Anna Šťastná, František Podrápský. 2014. *Rodinná politika na úrovni obcí a krajů. Principy a východiska*. Praha: VUPSV, v.v.i., s. 12.
[8] Kuchařová, Věra, Kamila Svobodová, Anna Šťastná, František Podrápský. 2014. *Rodinná politika na úrovni obcí a krajů. Principy a východiska*. Praha: VUPSV, v.v.i., s. 14.
[9] Statutární město Olomouc. *Koncepce rodinné politiky statutárního města Olomouce na roky 2016-2018*. Magistrát města Olomouce – Odbor sociálních věcí.

rodinné politiky fungující separovaně, reagovala na potřeby rodin a současně vnesla do rodinné politiky více plánování.[10] Na dokument navázaly akční plány. Návazná Koncepce rodinné politiky statutárního města Olomouc na roky 2016-2018 již byla obsáhlejším a komplexnějším dokumentem.

Na rozvoj rodinné politiky města Olomouc měla vliv i neinvestiční dotace Ministerstva práce a sociálních věcí. Statutární město Olomouc se účastnilo celostátní soutěže *Obec přátelská rodině roku 2014* vyhlašované Ministerstvem práce a sociálních věcí, ve které získalo v roce 2015 první místo. V roce 2017 své prvenství opětovně úspěšně obhájilo. Olomouc zvítězila v kategorii měst nad 50 tisíc obyvatel. V soutěži *Obec přátelská seniorům*, jenž zaštiťuje také Ministerstvo práce a sociální věcí, se Olomouc umístila na druhé pozici.[11]

Město Olomouc spravuje také webové stránky určené (nejen) rodinám žijícím v Olomouci: „Prorodinu.cz." Na kterých mimo jiné proklamuje, že se město hlásí k významné podpoře zdravé a fungující rodiny.[12]

Koncepce rodinné politiky na roky 2016-2018 se opírá o podkladovou analýzu dokumentu *Studii rodin v Olomouci,* kterou v roce 2015 vypracovala společnost Sociofactor. Jednalo se o obsáhlou studii, která zahrnovala sociodemografickou analýzu, analýzu nástrojů rodinné politiky ve městě a jejich možností. Dále informovala o potřebách rodin žijících na území města, věnovala se potenciálu transformace komunitní školy a také přinášela zjištění, jak je veřejnost informována o využití přízemních prostor Domova s pečovatelskou službou nacházejících se na ulici Peškova 1[13].

Výzkum, jehož výsledky jsou představeny v předkládaném dokumentu *Rodinná politika na místí úrovni ve městě Olomouc*, se zaměřuje na úroveň komisí městských částí, které „jsou důležitým pojítkem mezi vedením města a občany. Na základě připomínek obyvatel předkládají Radě města Olomouce a pracovníkům Magistrátu podněty pro jejich práci."[14] **Záměrem výzkumu bylo získat pohled aktérů, u kterých se koncentrují potřeby rodin a kteří mají přehled o fungujících, ale naopak i problematických oblastech týkající se rodinné politiky v městských částech.** Součástí výzkumné zprávy je také SWOT analýza, která upozorňuje na

[10] SocioFactor. 2015. *Studie rodin v Olomouci. Podkladová analýza ke koncepci rodinné politiky*, s. 52.
[11] Statutární město Olomoc. 2017. *Olomouc je příznivé město pro rodiny i seniory*. Aktuality [online], [cit. dne 10.8.2018]. Dostupné z: https://www.olomouc.eu/aktualni-informace/aktuality/21721uc.
[12] Olomouc, město pro rodinu. *Rodinná politika statutárního města Olomouce* [online], [cit. dne 10.8.2018]. Dostupné z: https://prorodinu.olomouc.eu/rodinna-politika/o-projektu
[13] SocioFactor. 2015. *Studie rodin v Olomouci. Podkladová analýza ke koncepci rodinné politiky.*
[14] Statutární město Olomoc. 2017. *Komise městských částí*. [online], [cit. dne 10.8.2018]. Dostupné z: http://www.olomouc.eu/samosprava/komise-mestskych-casti

slabé a silné stránky, příležitosti a ohrožení realizace rodinné politiky na úrovni městských částí. V závěru zpráva přináší také doporučení pro další směřování rodinné politiky na území města.

2 Metodologie výzkumu

Výzkumná zpráva předkládá výsledky výzkumu, který se skládal ze dvou částí. V kvantitativní části jsou prostřednictvím grafů představeny vybrané sociálně-demografické ukazatele vážící se k rodinné politice města Olomouc[15]. Jedná se o aktualizaci vybraných ukazatelů, které mají návaznost na dokument *Studie rodin v Olomouci – Podkladová analýza ke koncepci rodinné politiky* z roku 2015. Hlavním sledovaným obdobím jsou roky 2015-2017, které původní dokument neobsahoval, avšak pro zachycení vývoje ukazatelů je zobrazena situace za posledních pět let. Zdrojem pro tuto sekundární analýzu dat byl Český statistický úřad.

Druhá část výzkumu měla kvalitativní charakter. Ve spolupráci s Magistrátem města Olomouc bylo osloveno 10 vybraných komisí městských částí města Olomouc se žádostí o spolupráci. Výběr komisí byl diskutován v rámci metodologického setkání s manažerem komunitního plánování a manažerem rodinné politiky. Kritérium pro výběr byla aktivita komisí a konečný výběr byl ponechán na manažerovi[16]. V průběhu dubna 2018 byl předsedům komisí rozeslán oslovující e-mail se žádostí o spolupráci. Následně byli předsedové kontaktováni telefonicky samotnými výzkumníky a bylo domluveno setkání se členy komisí. Výzkumníci se zúčastnili zasedání jednotlivých komisí a provedli se členy dané komise skupinový rozhovor. Rozhovor byl navržen jako polostrukturovaný. Měl určenou sktrukturu témat a otázek, kterým bylo potřeba se v průběhu rozhovoru věnovat, ale současně umožňoval zachytit nová témata a reagovat na výpovědi jednotlivých aktérů. Zastřešujícím tématem byla rodinná politika v dané městské části. Hlavními body v rozhovoru byly otázky týkající se možností pro rodiny, komunikace s rodinami a jejich zapojování do rodinné politiky. Dále se výzkumníci zajímali o komunikaci a spolupráci s dalšími subjekty rodinné politiky, ale také o překážky bránící realizaci prorodinných aktivit. Následně proběhla analýza rozhovorů a v jejím závěru byla vypracována SWOT analýza.

[15]Mezi sledované oblasti patří přírůstek/úbytek obyvatelstva, rodičovství, sňatečnost a věková struktura obyvatelstva.
[16]Výzkumu se zúčastnily komise následujících městských částí: Droždín, Hejčín, Holice, Chomoutov, Lazce, Nedvězí, Nový Svět, Pavlovičky, Svatý Kopeček, Týneček.

3 Vybrané sociálně-demografické ukazatele

Město Olomouc obývalo na konci roku 2017 více než sto tisíc obyvatel, přesně 100 271 obyvatel. Přírůstek/úbytek obyvatel může být způsoben dvěma faktory – migrací obyvatel nebo jejich přirozenou výměnou. Jak zobrazuje graf 1, zatímco v období od roku 2013 do roku 2015 vidíme strmý nárůst celkového přírůstku obyvatel ve městě, od roku 2015 dochází k jeho poklesu. V roce 2016 dochází ke zlomu, který je způsoben stěhováním obyvatel z města. Počet odchozích obyvatel převyšuje počet příchozích. Rok 2017 se pak vyznačuje poklesem přirozeného přírůstku obyvatel oproti předchozímu roku.

Graf 1 Přírůstek/úbytek obyvatelstva v letech 2013–2017, Olomouc

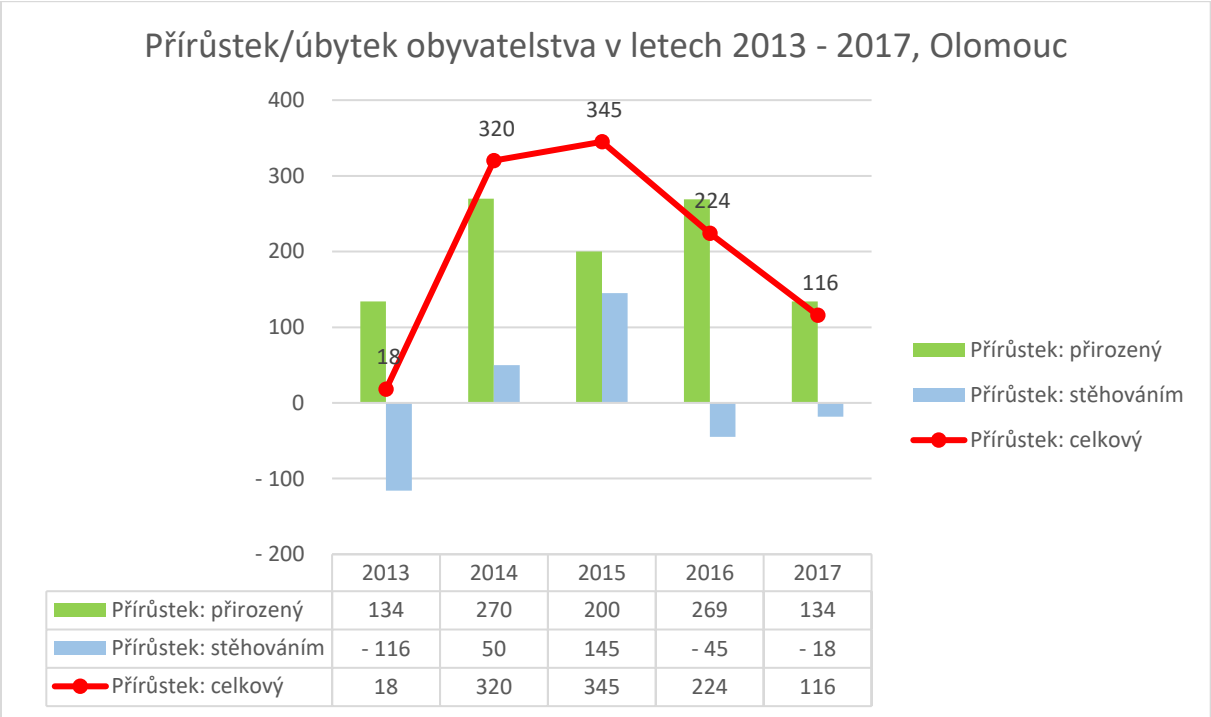

	2013	2014	2015	2016	2017
Přírůstek: přirozený	134	270	200	269	134
Přírůstek: stěhováním	- 116	50	145	- 45	- 18
Přírůstek: celkový	18	320	345	224	116

Zdroj: ČSÚ, 2018

Počet živě narozených dětí v Olomouci se v posledních pěti letech pohybuje nad hranicí jednoho tisíce. V roce 2015 bylo živě narozených dětí 1 220, v následujícím roce jejich počet vzrostl na 1255. V roce 2017 byl zaznamenám oproti loňskému roku mírný pokles živě narozených dětí na 1226.

Jak ukazuje graf 2, podíl dětí narozených mimo manželství se od roku 2013 do roku 2016 mírně zvyšuje. V roce 2013 tvořily děti narozené mimo manželství méně než dvě pětiny (39,5 %) ze všech živě narozených dětí. V roce 2016 dosahoval tento podíl více než dvě pětiny (45,9 %).

V následujícím roce došlo k mírnému poklesu, děti narozené mimo manželství byly zastoupeny ve 44,4 %.

Graf 2 Narozeni mimo manželství (z živě narozených) v letech 2013–2017, Olomouc

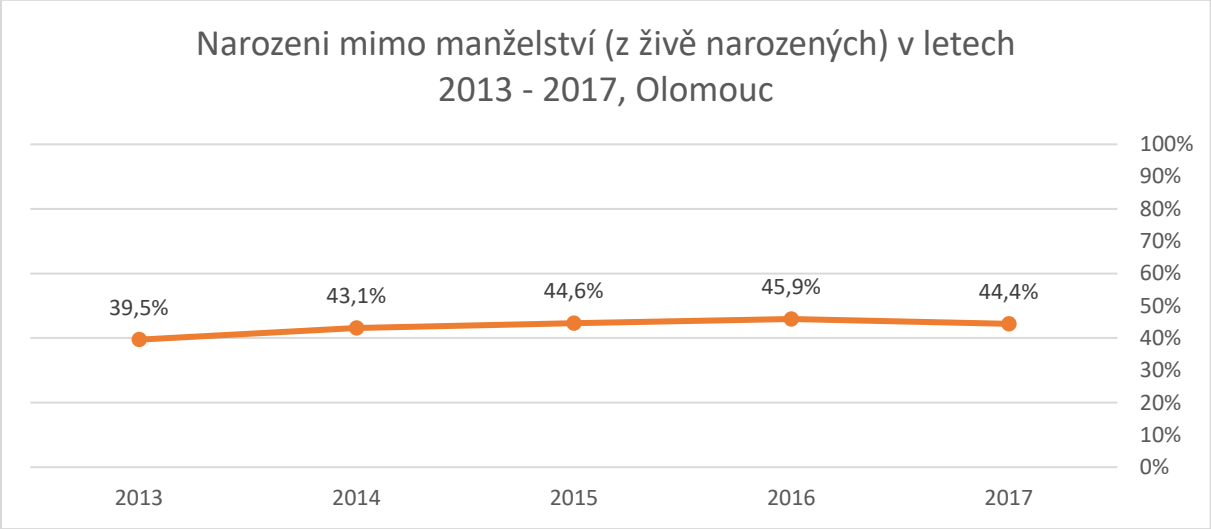

Zdroj: ČSÚ, 2018

Celkové počty živě narozených dětí a dětí narozených mimo manželství ve sledovaných letech zobrazuje graf 2. Ve všech pěti rocích tvořily děti narozené mimo manželství méně než polovinu. Od roku 2014 překročil množství dětí narozených mimo manželství počet 500.

Graf 3 Počet živě narozených a narozených mimo manželství v letech 2013–2017, Olomouc

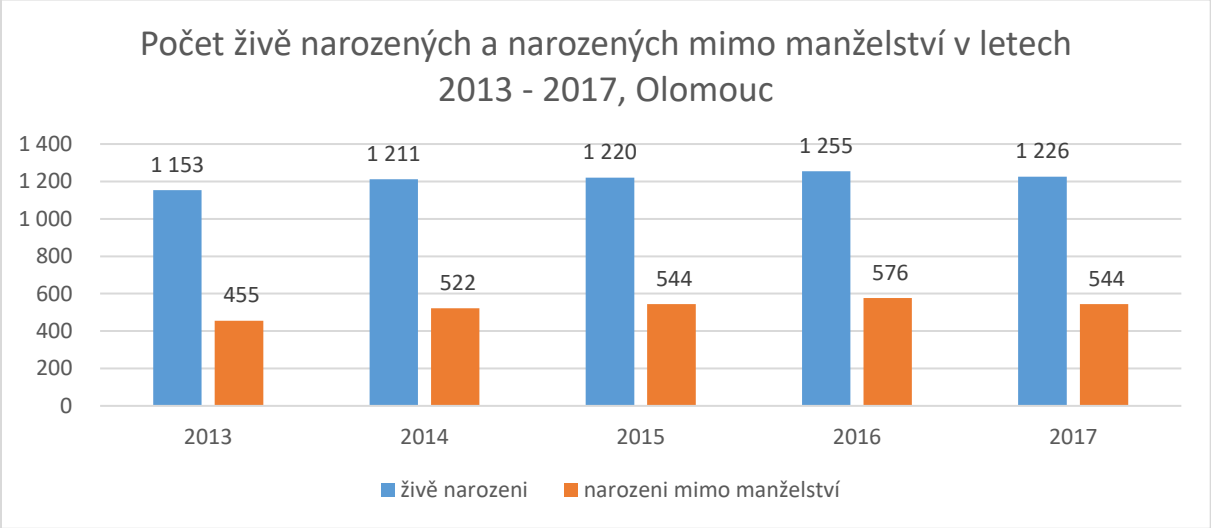

Zdroj: ČSÚ, 2018

Následující graf 4 se věnuje počtu sňatků a rozvodů v Olomouci v letech 2013-2017. Vidíme, že počet sňatků se po celé období pohybuje pod hranící 500 a převyšuje počet rozvodů o přibližně dvě stovky. Od roku 2014 lze pozorovat jen mírný nárůst. Srovnáním let 2014 a 2017 zjistíme, že v roce 2017 se uskutečnilo pouze o 40 svateb více než v průběhu roku 2014. Naopak počet rozvodů má spíše kolísající charakter, avšak rozdíly jsou tvořeny jenom desítkami případů. Nejméně rozvodů bylo v Olomouci zaznamenáno v roce 2015, kdy se rozvedlo 254 manželství. Naopak nejvíce rozvodů bylo uskutečněno předchozího roku 2014, kdy manželství ukončilo 295 párů.

Graf 4 Počet sňatků a rozvodů v letech 2013–2017, Olomouc

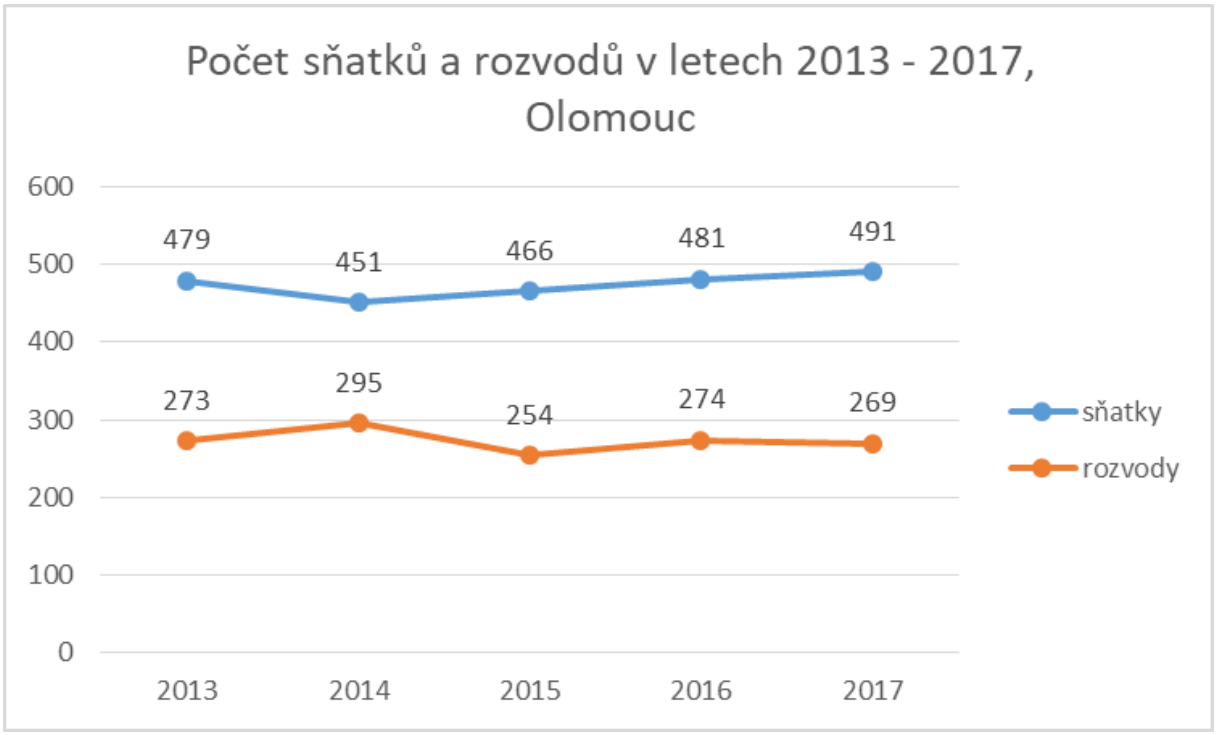

Zdroj: ČSÚ, 2018

Následující graf 5 zobrazuje počet rozvodů na 100 sňatků. Data kopírují zjištění z předchozího grafu. Vidíme, že nejvíce rozvodů proběhlo v roce 2014, kdy na 100 sňatků uskutečněných v roce 2014 připadalo 65,4 rozvodů. Naopak nejméně rozvodů (54,5) na 100 sňatků bylo v roce 2015.

Graf 5 Počet rozvodů na 100 sňatků v letech 2013–2017, Olomouc

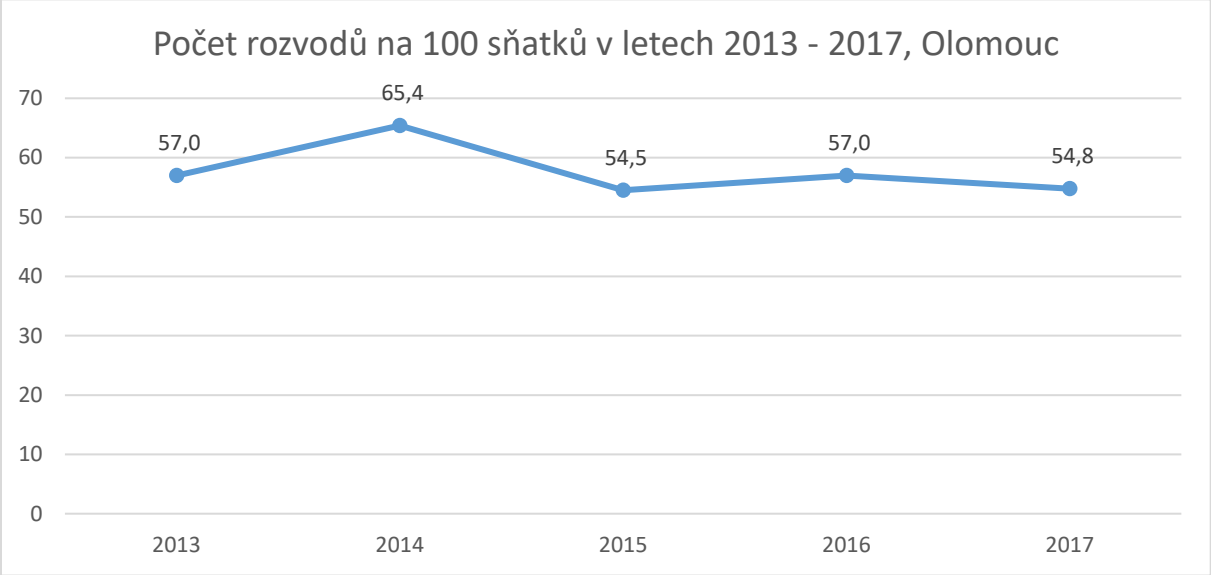

Zdroj: ČSÚ, 2018

Následující graf 6 se věnuje srovnání věkového rozložení obyvatel města Olomouce podle tří hlavních věkových skupin v letech 2013 a 2017. Lze pozorovat, že v roce 2017 dochází k mírnému nárůstu počtu obyvatel mladších 14 let oproti roku 2013 (nárůst o 1,5 %). A také v roce 2017 přibylo oproti roku 2013 počet obyvatel starších 65 let (nárůst o 1,7 %). Nejvíce zastoupenou skupinou jsou obyvatelé ve věku 15-64 let. V této věkové skupině došlo naopak v roce 2017 k mírnému poklesu oproti roku 2013 (pokles o 3,1 %). Jak pokles či nárůst procentuálního zastoupení hlavních věkových skupin obyvatel Olomouce se pohybuje v řádu jednotek procent a je nízký.

Graf 6 Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin, porovnání let 2013 a 2017, Olomouc

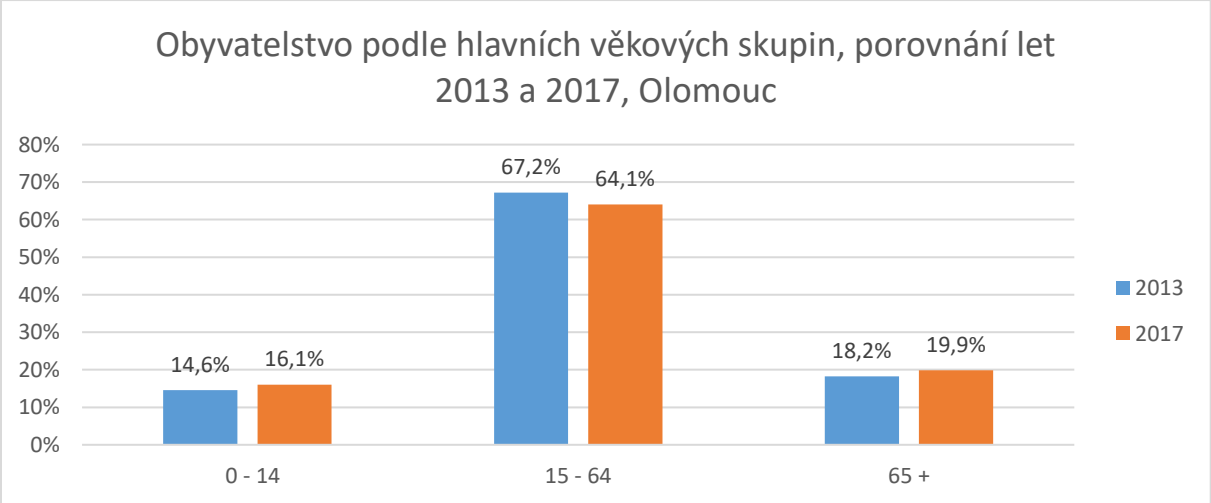

Zdroj: ČSÚ, 2018

Strom života nám ukazuje zastoupení obyvatelstva v pětiletých věkových skupinách a podle pohlaví. Je zřejmé, že znatelně nejsilnější věkovou skupinou je obyvatelstvo ve věku 40–44 let (8 482 osob), následována obyvateli ve věku 35–39 let (8 190 osob). Ženy viditelně početně převyšují muže ve starších věkových kategoriích 55 let a více. Nejméně početné jsou věkové skupiny osob dosahujících 75 let a více (75 až 79 let – 3 641 osob; 80 až 84 let – 2 339 osob; 85 a více let – 2 322 osob). Mezi mladšími ročníky je nejméně zastoupena věková skupina 15–19 let, kterou reprezentuje 3 891 osob.

Graf 7 Strom života, Olomouc 2017

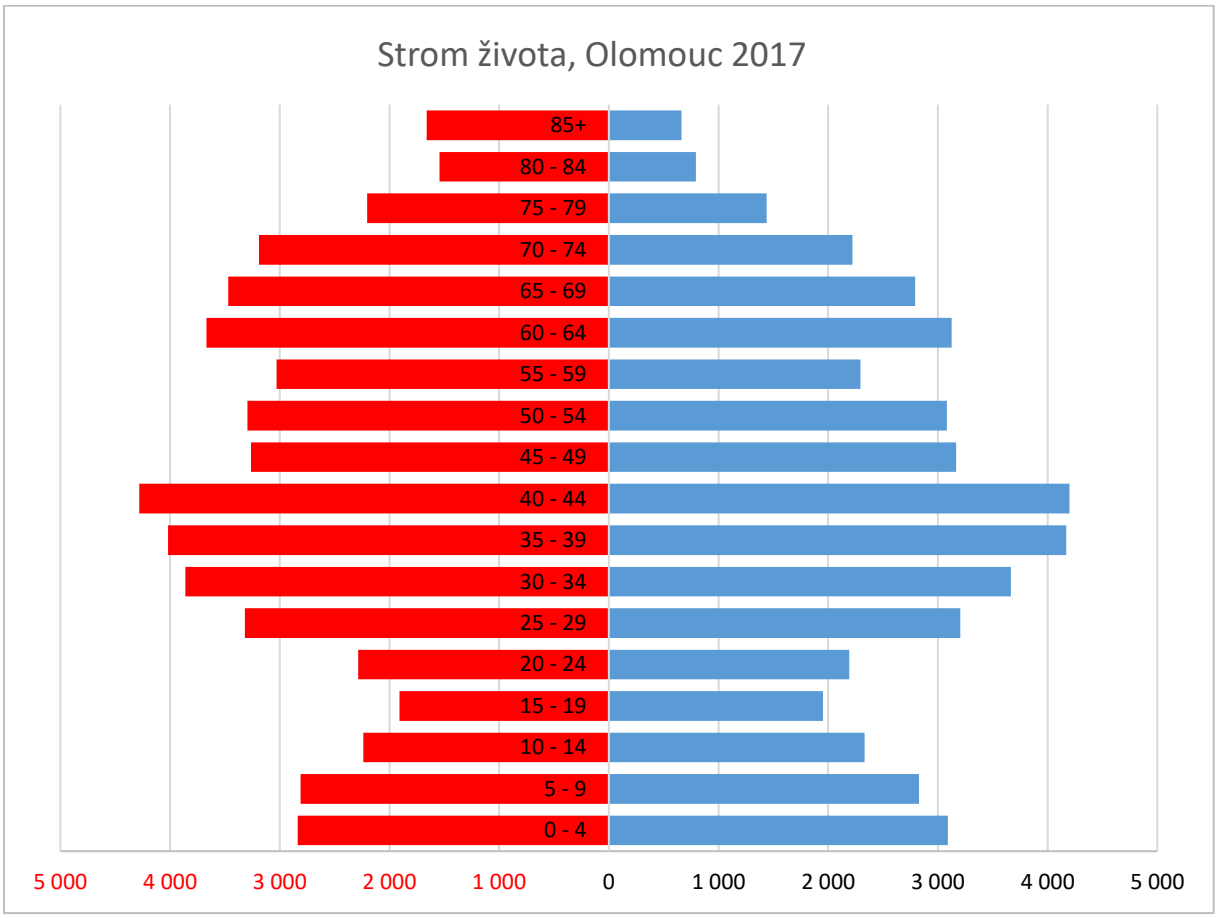

Zdroj: ČSÚ, 2018

4 Rodinná politika na úrovni městských částí

Následující kapitola představuje zjištění ze skupinových rozhovorů, které proběhly se členy komisí oslovených městských částí. Struktura rozhovoru byla navržena tak, aby se participanti mohli vyjádřit k tomu jaké jsou možnosti pro rodiny v městské části, zda vnímají nějaké překážky, které brání v realizaci aktivit, které by si přáli vykonávat, jakým způsobem komise komunikuje s rodinami a jakým způsobem prezentuje informace určené pro veřejnost, zda komise získává zpětnou vazbu od rodin, jakým způsobem se rodiny zapojují do vytváření rodinné politiky a zda komise městských částí spolupracují s dalšími aktéry.

Na základě analýzy rozhovorů vykrystalizovala čtyři hlavní témata, která jsou představena v následujících podkapitolách. Členové komisí řešili především otázky týkající se dopravní bezpečnosti, prostor určených pro rodiny s dětmi a prorodinné aktivity, komunikace s rodinami a také vedením města, jako důležitým bodem se ukázala také spolupráce komisí s dalšími spolky a organizacemi.

Na začátku rozhovoru členové komisí představovali, jaké různorodé aktivity se u nich v městské části konají a co vše mohou rodinám s dětmi nabídnout. V každé městské části se pořádají pravidelné tematické akce, mezi které lze zařadit například dětský den anebo hody, jarmarky, slavení Mikuláše, rozsvěcování vánočního stromečku a další slavnosti. S konáním prorodinných akcí ale souvisí problematika financování a s ním spojená ne/možnost zajistit bohatý a zajímavý program a vhodné prostory. V některých případech se městské části také potýkají s nedostatkem dobrovolníků a dalších osob, které by jim s pořádáním aktivit vypomohli. Chybějící zdroje, prostory a personální kapacita se promítají nejen do kvality a množství událostí, ale také snižují motivaci členů komisí se dále angažovat.

Důležitým zjištěním také je, že někteří členové komisí městských částí mají představu, že nemají významnou úlohu při realizování rodinné politiky ve městě. Jinak řečeno, že nemají dostatek kompetencí se k rodinné politice vyjadřovat a pravomocí naplňovat její cíle. Někteří členové komisí ani nepovažují realizaci rodinné politiky za svůj úkol. V rozhovorech se rovněž ukázalo, že komise městských částí jsou nedostatečně obeznámeny s Koncepcí rodinné politiky města Olomouce, jejím obsahem, cíli a vizemi.

4.1 Dopravní bezpečnost

Oslovené komise považují za prioritní řešení dopravní bezpečnosti v městských částech. Toto téma zaznívalo v kontextu všech rozhovorů na téma rodinné politiky. Je potřeba zajistit rodinám s dětmi, a především dětem samotným, bezpečnost na ulicích, na cestě do školy, v okolí dětských hřišť i dalších místech určených pro setkávání a trávení volného času. Mnohé z oslovených komisí vnímají dopravní bezpečnost v jejich městské části jako kritickou. Hlavní příčinou tohoto ohrožení je vysoká intenzita dopravy a nedodržování povolené rychlosti v obci. Za nezbytné prvky pro zvýšení bezpečnosti, kterým je potřeba věnovat pozornost a doplnit jimi vybavenost městských částí, jsou považovány přechody pro chodce, dostatečné osvětlení, chodníky, případně kontrola rychlosti projíždějících vozidel, retardéry. Většina oslovených komisí působí v městských částech, které se nachází v odlehlejších oblastech od centra města. Důležitou funkci mají bezpečné cesty pro pěší anebo cyklisty mezi jednotlivými městskými částmi, které ale často chybí. Absence takovýchto spojnic způsobuje například ohrožení dětí projíždějícími auty při cestě do školy, která leží v jiné městské části, anebo při cestě do zájmových kroužků. Problematická se jeví také možnost zbudování hřišť u takto rušných komunikací.

Pokud výše uvedené shrneme, je špatná dopravní situace pro obyvatele zátěží, aktivně vstupuje to tématu rodinné politiky, podepisuje se na možnostech, které městské části rodinám mohou nabídnout. Doprava je jedním z hlavních témat řešených komisemi městských částí a nízká dopravní bezpečnost nepřispívá ke kvalitní tvorbě prorodinného klimatu.

4.2 Prostory

Vyjma otázek dopravy, která mají své zásadní postavení v pojetí rodinné politiky oslovených komisí, je dalším velmi významným tématem potřebnost prostor. Pro realizování prorodinných, sportovních, volnočasových aktivit, setkávání, kulturních akcí apod. je potřebné, aby byly městské části vybavené příhodnými prostory. Ať už se jedná o prostory venkovní anebo vnitřní. Ve skupinových rozhovorech celoplošně zaznívalo, že akcí pro rodiny s dětmi je konáno hodně, ale velkým problémem jsou chybějící příhodné prostory. Oslovené městské části se více potýkají s absencí vhodných vnitřních prostor a s jejich nedostatečnou kapacitou a velikostí. Pokud takovéto prostory nejsou v městské části k dispozici, není možné v případě nepříznivého počasí anebo v zimních měsících aktivity a setkání pořádat. Chybějící vnitřní prostory limitují možnosti realizace prorodinných aktivit. Naopak jejich zajištění zvyšuje potenciál jejich

realizace. Mezi další důležité vnitřní prostory, které by dle oslovených měly být součástí městských částí, patří místa pro volnočasové aktivity a kroužky dětí. Dle některých členů komisí tyto prostory chybí a děti často dojíždí do kroužků do centra města. Chybějící prostory také znesnadňují aktivním obyvatelům zakládat nové kroužky pro děti. Naopak pokud byly v městských částech prostory k dispozici, byly hodnoceny velmi pozitivně.

Dle oslovených komisí je také v městských částech nedostatek krytých sportovišť pro veřejnost a také volně přístupných venkovních hřišť, která jsou bez omezení provozu a bez poplatku. Členové komisí naráželi na problematiku hřišť, která spadají pod organizace anebo spolky a která jsou pro veřejnost otevřena po krátkou dobu, mají malou kapacitu a případně jsou zpoplatněna. Přínosem by dle některých členů komisí bylo také zbudování hřišť pro děti různých věkových skupin a pro mládež. Někteří členové komisí upozorňovaly na vhodnost umístit na již zbudovaná hřiště více rozmanitých herních prvků.

Mezi další důležité prostory patří také místa pro setkávání rodičů s mladšími dětmi. Může se jednat o venkovní místa, ve kterých jsou umístěny například lavičky a pískoviště, anebo o vnitřní prostory, které umožní, aby se zde mohli scházet rodiče s mladšími dětmi a organizovat své vlastní aktivity. Pokud jich v městské části není dostatek, je to vnímáno jako negativum. Místa určená pro neformální setkávání napomáhají také vytvářet sousedský a komunitní život a zlepšovat mezilidské vztahy.

4.3 Komunikace

Dalším z diskutovaných témat skupinových rozhovorů byla komunikace – a to jak komunikace komisí městských částí s rodinami, tak s vedením města Olomouc.

4.3.1 Zapojování rodin

Způsoby komunikace s rodinami ze strany komisí jsou různorodé. Nejčastěji jsou využívané osobní kontakty a ústní šíření informací, což koresponduje s velikostí, uspořádáním a charakterem jednotlivých oslovených městských částí. Tento způsob komunikace je komisemi hodnocen pozitivně jako fungující. Dále některé komise informují rodiny na webových stránkách, Facebooku, letácích, pomocí rozhlasu, místních novin, vývěsek anebo využívají emailovou komunikaci. Posledně jmenovaný způsob je členy komisí, kteří tuto formu komunikace využívají, hodnocen velmi pozitivně. Jedná se o cílené oslovení rodin a zvaní na různé typy akcí. Takto oslovovány jsou ty rodiny, které měly zájem dostávat informace

v emailu. Nejčastěji jsou sdílené informace o kulturních, sportovních a dalších akcích. Jak v rozhovorech zaznívalo, velká část akcí se koná pravidelně a lidé o nich mají povědomí.

V jednotlivých městských částech se ukázaly jako důležité neformální mezilidské vztahy a neformální síť kontaktů. Tím, že se téměř všichni obyvatelé znají a potkávají se běžně na ulici, v obchodech, hospodách, zastávkách městské hromadné dopravy a dalších místech, dochází k rychlému předávání informací. Členové komisí také tímto způsobem (při osobním setkání s obyvateli) nejčastěji získávají zpětnou vazbu na proběhlé akce a komentáře a připomínky různorodého charakteru. Někteří členové komisí považují za zpětnou vazbu i to, že lidé pořádanou událost navštívili a opět navštíví příště. Zájem rodin o akce je proměnlivý. V některých městských částech projevují větší zájem „starousedlíci“ a nově přistěhované rodiny se spíše neúčastní. Někteří členové komisí se potýkají také s motivací obyvatel a řeší, jak je k účasti přilákat. Jednou z rozšířených strategií je nabídka občerstvení a dětského vstupného zdarma. V rozhovorech byla také otevřena otázka „komunitního života“. V městských částech, ve kterých žije menší počet obyvatel a které jsou odlehlejší od centra Olomouce, se dle členů komisí lidé více znají, mají mezi sebou také příbuzenské vazby a zajímají se o dění ve svém okolí. Na druhou stranu jsou městské části, které mají více anonymní charakter, obyvatelé jsou lhostejnější ke svému okolí a tolik se nesdružují. Některé komise městských částí se snaží komunitní život oživit a pořádat takové události, které by přispěly k tomu, aby se místní rodiny lépe poznaly. K anonymitě prostředí přispívá také nárůst mladých rodin s dětmi, které se do městské části nově přistěhovaly a nemají zde žádné vazby. V některých městských částech se rodiče zapojují, vypomáhají při pořádání různých akcí a přicházejí s vlastními nápady. Převážně ale platí, že jsou rodiče více pasivní. Výjimkou se stala akce *Ukliďme Česko,* do které se zapojilo více obyvatel napříč městskými částmi. Pokud se někteří rodiče, nejčastěji matky, rozhodnout být aktivní a vést například zájmový kroužek pro děti, potýkají se často s problémem nedostatečných prostor.

4.3.2 Komunikace s Magistrátem města Olomouc

Komunikace s vedením města byla komisemi městských částí vnímána v některých případech rozporuplně. Byla vyzdvihována potřebnost komunikace, ale také bylo upozorňováno na pomalé řešení problémů. Členové komise považovali za potřebné a také motivující, aby se jim dostalo od vedení města „vyslyšení“ a byl projeven zájem o jejich problémy. Komunikace by také, jak z rozhovorů vyplývá, měla být pružná. V rozhovorech se také ukazovalo, že informovanost členů komisí o Koncepci rodinné politiky, Akčním plánu a jejich cílech je nízká.

4.4 Spolupráce

Komise městských částí při konání většiny akcí spolupracují s místními spolky a organizacemi. Nejvýznamnější a nejčastěji zmiňované spolky byly Sokol a dobrovolní hasiči. Mezi další důležité partnery patří místní školy (ZŠ, gymnázium) anebo školky. V některých městských částech je navázána také spolupráce s rodinným centrem či klubem seniorů. Všichni tyto partneři jsou pro rodinnou politiku v městských částech klíčovými aktéry. Jsou to právě oni, kteří se významně podílí na organizaci prorodinných a volnočasových aktivit. Jejich zapojení je jak finanční, tak personální i prostorové. Pokud v některé městské části spolky anebo organizace nejsou, odráží se to na množství i kvalitě prorodinných aktivit, které jsou zde nabízeny a poskytovány.

5 SWOT analýza

Na základě získaných dat byla vytvořena SWOT analýza zaměřující se na realizaci rodinné politiky na úrovni městských částí. Jedná se o systematické vyhodnocení zjištění pocházejících z rozhovorů. Byly identifikované hlavní silné a slabé stránky a klíčové příležitosti a hrozby.

S – silné stránky

- pořádání prorodinných akcí (kulturní akce, akce pro děti, sportovní akce)
- spolupráce komisí městských částí se vzdělávacími institucemi
- spolupráce komisí městských částí se spolky a organizacemi
- poskytování informací rodinám (ústně, webové stránky, FB, noviny apod.)
- cílené oslovování rodin a zvaní na různé typy akcí
- zájem o zlepšování nabízených prorodinných aktivit
- snaha o vytváření a upevňování neformálních mezilidských vztahů a neformální sítě kontaktů obyvatel

W – slabé stránky

- personální limity pro realizování prorodinných aktivit
- nízké povědomí o Koncepci rodinné politiky města Olomouc, Akčním plánu
- pocit nekompetentnosti se k rodinné politice vyjadřovat
- demotivace být v rodinné politice angažovaný
- nízký zájem nově přistěhovalých rodin o komunitní život v městské části

O – příležitosti

- aktivita místních spolků a organizací
- zbudování hřišť pro děti různých věkových skupin a pro mládež
- umístění více rozmanitých herních prvků na již zbudovaná hřiště
- nastavení efektivní komunikace s Magistrátem města Olomouc
- aktivní zapojení rodin do pořádání aktivit
- motivování komisí městských částí, aby si rozšiřovaly povědomí o možnostech prorodinných aktivit a uváděly je do praxe
- zintenzivnění komunikace Magistrátu města Olomouc s komisemi městských částí za účelem dynamického přenosu informací o lokálních potřebách v oblasti rodinné politiky

T – ohrožení

- nedostatek chodníků, osvětlení, přechodů pro chodce, kontroly rychlosti projíždějících vozidel
- vysoká intenzita dopravy a nedodržování povolené rychlosti v obci
- absence bezpečných cest pro pěší anebo cyklisty mezi jednotlivými městskými částmi
- nedostatek financí na zbudování vhodných venkovních prostor pro rodinné, sportovní a kulturní aktivity
- nedostatek financí na pořádání atraktivních prorodinných akcí
- pomalé řešení problémů ze strany Magistrátu města Olomouc
- nedostatek volně přístupných venkovních hřišť bez omezení provozu a bez poplatku
- nedostatek venkovních a vnitřních prostor pro setkávání rodičů s mladšími dětmi
- nedostatek vhodných vnitřních prostor pro kulturní, sportovní akce
- nedostatek vhodných vnitřních prostor pro volnočasové aktivity, kroužky

6 Závěrečná shrnutí a náměty

Výzkum si klade za cíl přispět svými náměty k dalšímu směřování rodinné politiky na území města Olomouc. Na základě analýzy skupinových rozhovorů se členy vybraných městských částí byla nalezena čtyři základní témata, ke kterým se zástupci komisí významně vyjadřovali a která se dotýkají rodinné politiky. Současně byla provedena SWOT analýza, jejíž pomocí byly identifikovány silné a slabé stránky, příležitosti a ohrožení.

Výzkumná zpráva předkládá hlavní zjištění tohoto výzkumu a také představuje vybrané sociálně-demografické ukazatele, jenž sledují období od roku 2013-2017. Jedná se o aktualizaci vybraných ukazatelů rodinné politiky, které mají návaznost na ukazatele popisované v dokumentu *Studie rodin v Olomouci* vypracovanou roku 2015 společností SocioFactor.

Výzkum poukazuje na to, že mezi členy komisí městských částí panuje nízké povědomí o strategii rodinné politiky města Olomouce a jejího významu a smyslu. Komise nejsou dostatečně seznámeny s obsahem Koncepce rodinné politiky města Olomouce a jejími cíli. Řešení rodinné politiky bylo v oslovených městských částech poněkud upozaděno kvůli vypořádávání se s každodenními problémy obyvatel, které se dotýkají jiných oblastí života.

Podle názoru některých participantů komise nezastávají významné postavení při realizování rodinné politiky ve městě. Takovýto přístup operuje s představou, že členové komisí nemají dostatek kompetencí se k rodinné politice vyjadřovat a dostatek pravomocí naplňovat její cíle. Někteří členové komisí pak ani nepovažují realizaci rodinné politiky za svůj úkol. Všechna tato zjištění jsou významná pro další směřování rodinné politiky města. **Je potřebné, aby bylo zvyšováno povědomí o tom, co to je rodinná politika a byl kladen důraz na vysvětlování významu a smyslu realizování rodinné politiky v jednotlivých městských částech. Současně je vhodné motivovat městské části, aby si rozšiřovaly znalosti o možnostech prorodinných aktivit a uváděly je do praxe.** Výzkum ukázal na potřebu podpory od vedení města v oblasti realizace rodinné politiky v městských částech. **Jednou z příležitostí je nastavení efektivní komunikace s Magistrátem města Olomouc a její zintenzivnění.**

Na druhou stranu komise městských částí často ve spolupráci s místními spolky, organizacemi anebo vzdělávacími institucemi pořádají různorodé kulturní, sportovní a další prorodinné akce. Většina členů oslovených komisí hovořila o tom, že mají zájem tyto akce rozvíjet a zlepšovat. Někteří členové ve společenských aktivitách vidí možnost, jak vytvářet a upevňovat mezilidské vztahy a komunitní život v dané městské části. Komise se při organizování akcí často potýkají s nedostatkem personálních kapacit a narážejí také na finanční překážky a nedostatečné

prostory, ve kterých by se akce mohly konat. **Nedostatek zdrojů, prostorů a pomocných sil se promítá jak do kvality a množství akcí, tak do snižující se motivace členů komisí být v této oblasti nadále aktivní. Je potřebné věnovat se snižování těchto limitů.** Členové komisí obecně upozorňují na nedostatek prostor v městských částech. Ať už se jedná o prostory venkovní anebo vnitřní, ve kterých by se mohly rodiny s dětmi scházet, věnovat se zde sportovním anebo dalším aktivitám.

Jak z analýzy dále vyplývá, komise považují za důležité otázky týkající se dopravní bezpečnosti. Rodinná politika je politikou průřezovou, která zasahuje do nejrůznějších veřejných oblastí života společnosti. V rozhovorech se ukazuje, že do tématu rodinné politiky, tak jak ji vidí komise městských částí, spadají také otázky týkající se dopravní bezpečnosti. Mnohé z oslovených komisí vnímají dopravní bezpečnost v jejich městské části jako kritickou. **Na prvním místě rodinné politiky se proto ukazuje nutnost zajistit rodinám s dětmi, a především dětem samotným, bezpečnost na ulicích, na cestě do školy, v okolí dětských hřišť i na dalších místech určených pro setkávání a trávení volného času.**

Dále se komise v rozhovorech věnovaly problematice komunikace. **Pro zajištění realizace kvalitní a efektivní rodinné politiky je potřebné, aby docházelo ke komunikaci mezi Magistrátem města Olomouc, komisemi městských částí a rodinami. Komunikace by měla být vhodně nastavena, měla by být dostatečná, srozumitelná a také motivující**. Způsoby komunikace s rodinami ze strany komisí jsou různorodé. Nejčastěji jsou využívané osobní kontakty a ústní šíření informací. Dále některé komise informují rodiny na webových stránkách, Facebooku, letácích, pomocí rozhlasu, místních novin, vývěsek anebo využívají emailovou komunikaci. V rozhovorech byla také otevřena otázka „komunitního života“ a naopak anonymního prostředí, které se odráží v menším zájmu rodin s dětmi o život v městské části a o prorodinné akce. **Je vhodné přispívat k vytváření a upevňování mezilidských vztahů a neformálních sítí kontaktů obyvatel v městských částech. Rodinná politika by se měla zaměřovat na motivování obyvatele k aktivnímu spoluvytváření prorodinného klimatu.**
Důležitým bodem se ukázala také spolupráce komisí s místními spolky, organizacemi a vzdělávacími institucemi. Tato spolupráce je pro realizování rodinné politiky v městských částech zásadní. Zapojení partnerů je jak finanční, tak personální a prostorové. Pokud v některé městské části spolky anebo organizace nejsou, odráží se to na množství i kvalitě prorodinných aktivit, které jsou zde nabízeny a poskytovány. **Nabízí se tuto spolupráci posilovat a podporovat.**

7 Seznam grafů

Graf 1 Přírůstek/úbytek obyvatelstva v letech 2013–2017, Olomouc 6
Graf 2 Narozeni mimo manželství (z živě narozených) v letech 2013–2017, Olomouc 7
Graf 2 Počet živě narozených a narozených mimo manželství v letech 2013–2017, Olomouc 7
Graf 4 Počet sňatků a rozvodů v letech 2013–2017, Olomouc 8
Graf 5 Počet rozvodů na 100 sňatků v letech 2013–2017, Olomouc 9
Graf 6 Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin, porovnání let 2013 a 2017, Olomouc.. 9
Graf 7 Strom života, Olomouc 2017 10

8 Seznam použité literatury

Kuchařová a kol. 2017. *Zpráva o rodině*. VUPSV. Praha.

Kuchařová, Věra, Kamila Svobodová, Anna Šťastná, František Podrápský. 2014. *Rodinná politika na úrovni obcí a krajů. Principy a východiska.* Praha: VUPSV, v.v.i.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2016. *Podpora rodiny* [online], [cit. dne 10.8.2018]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/cs/14469

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2017. *Koncepce rodinné politiky*.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2017. Tisková zpráva. *Koncepce přináší dlouhodobá řešení rodinné politiky v ČR*. Praha [online], [cit. dne 10.8.2018]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31577/TZ_MPSV_-_Vlada_schvalila_Koncepci_rodinne_politiky.pdf

Odborná komise pro rodinnou politiku 2015–2017 [online], [cit. dne 10.8.2018]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/cs/21022

Olomouc, město pro rodinu. *Rodinná politika statutárního města Olomouce* [online], [cit. dne 10.8.2018]. Dostupné z: https://prorodinu.olomouc.eu/rodinna-politika/o-projektu

SocioFactor. 2015. *Studie rodin v Olomouci. Podkladová analýza ke koncepci rodinné politiky*.

Statutární město Olomouc. 2017. *Komise městských částí*. [online], [cit. dne 10.8.2018]. Dostupné z: http://www.olomouc.eu/samosprava/komise-mestskych-casti

Statutární město Olomouc. 2017. *Olomouc je příznivé město pro rodiny i seniory*. Aktuality [online], [cit. dne 10.8.2018]. Dostupné z: https://www.olomouc.eu/aktualni-informace/aktuality/21721uc.

Statutární město Olomouc. *Koncepce rodinné politiky statutárního města Olomouce na roky 2016-2018*. Magistrát města Olomouce – Odbor sociálních věcí.